

Pareltjes

over de geschiedenis van Rossum
pareltjesrossum@gmail.com

nummer 42, februari 2025

Het voetveer over de Waal

Er waren in de 19e eeuw diverse voetveren over de Waal. Zo ook tussen Rossum en Heesselt. Deze behoorden tot het recht van de Heer van Rossum. In juni van het jaar 1842 was dat Godard Adriaan Jacob Baron van Randwijck, die het recht had geërfd van zijn vader, Otto van Randwijck. De veerman A. Vissers pachtte het voetveer wat gewaardeerd werd op f 1000,00 per jaar.

Het toezicht op het veer berustte bij het Provinciaal bestuur van Gelderland. Dit toezicht was later gebaseerd op een reglement voor voetveren, het Reglement op de Overzetveren in Gelderland, dat op 23 juli 1925 door de Gelderse Staten was goedgekeurd, en op 19 december 1929 werd gewijzigd. Dit reglement gold voor een negental wateren in Gelderland, waaronder de Waal. Wat bevatte dit reglement? In artikel 2 lezen we dat de vaartuigen waarmee de veren worden uitgevoerd met het oog op de veiligheid van de reizigers door Gedeputeerde Staten moeten zijn goedgekeurd. Maar ook de aanlegplaatsen en de wegen naar de veren toe dienen door de pachters in 'een voldoende staat' te worden gehouden.

De pachter is, met andere woorden, verantwoordelijk voor het onderhoud van de toegangswegen tot het veer.

Het veer verbond Rossum met Heesselt, aan de overkant van de rivier. Aan de Rossumse kant lag het veer aan Den Bol (zie foto). De aanlegplaats was aan de kribbe ter hoogte van De Gouden Molen, dat destijds ook wel het veerhuis werd genoemd. Aan de Heesseltse kant was het veer minder toegankelijk. Ook daar lag de aanlegplaats tegen een kribbe aan. Maar vandaar af moesten reizigers een flink eind door de uiterwaarden lopen om tenslotte de dijk te bereiken. Wilde men van de Heesseltse kant naar Rossum, dan moest men met een grote bel de aandacht van de veerman trekken. Deze genoot op dat moment wellicht in De Gouden Molen van een klein glaasje. De veerman ging dan niettemin met zijn roeiboot de Waal op om de reiziger van de overkant op te halen. Het aantal reizigers dat overgezet wilde worden, zal in de eerste helft van de 20e eeuw vrij miniem zijn geweest. Een briefwisseling tussen het provinciebestuur en het gemeentebestuur van Rossum uit 1923 getuigt daarvan.

Verpachtingen van bouwland in Rossum

Jasper Ganderheijden is in de eerste decennia van de 19e eeuw een belangrijk man in Rossum. Hij was van 1819 tot 1829 burgemeester, maar hij was tevens rentmeester van de Heer van Rossum, en beheerde

zowel de eigendommen van het Manhuisfonds als die van de Geestelijke Beurs van Rossum. Hij beheerde ook diverse nalatenschappen van overleden Rossumse burgers. Soms verpachtte hij bezittingen die hij

beheerde in opdracht van de eigenaar. Hij schakelde daarvoor mr. Hendrik van Dieden in, notaris te Ammerzoden, in. Hieronder worden enkele van de vele verpachtingen opgesomd die Ganderheijden bij Van Dieden regelde. Van sommige percelen wordt de naam genoemd, maar waar het perceel precies ligt, is onduidelijk. Kennelijk is kennis daarvan 'gemeengoed' en behoeft dat geen nadere precisering. Tot het einde van de 18e eeuw kende men geen eenduidige registratie van onroerend goed. Vanaf 1801 werd gestart met een landelijk project als basis voor de eerste topografische kaart in de toenmalige Bataafse Republiek. Dit project heette

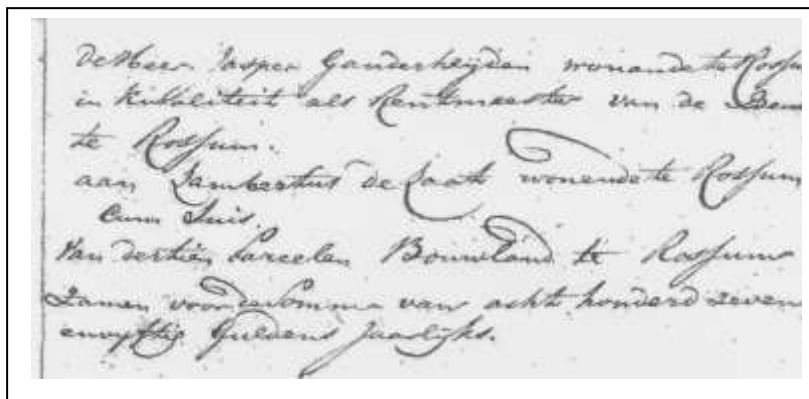
eenvoudigweg 'driehoeksmeting'. Het Kadaster dat die zaken ruim 30 jaar later regelde werd, op 1 januari 1832, gesticht. Dan wordt ook vermeld waar het perceel ligt, wat de afmetingen zijn en hoe de grond wordt gebruikt. Om een perceel aan te duiden, gebruikt men de kadastrale aanduiding, die bestaat uit de naam van de kadastrale gemeente, de letter van de sectie en het nummer van het perceel. Als een eigenaar van een perceel het in delen verkoopt, wordt het perceel kadastraal gesplitst en krijgen de delen een nieuwe kadastrale nummering.

Op 10 september 1819 verpacht de heer Jasper Ganderheijden, wonende te Rossum, in kwaliteit als rentmeester van den hooggeboren Heer Otto baron van Randwijk, wonende te Nijmegen, aan Hendrik Dingemans, wonende te Rossum, van twee en een halve morgen bouwland onder Rossum, het Kruis genaamd, voor eenhonderd twintig guldens jaarlijks. De verpachting geldt voor zes jaren.

Op 10 september 1819 verhuurt de heer Jasper Ganderheijden, wonende te Rossum, in kwaliteit als rentmeester van de Geestelijke Beurs van Rossum, aan Johannes Beenen, wonende te Rossum, cum suis, van enige percelen bouwland onder Rossum gelegen, tezamen voor vierhonderd en veertien guldens jaarlijks. De verhuuring is voor zes jaren.

Op 10 september 1819 verpacht de heer Jasper Ganderheijden, wonende te Rossum, als last hebbende van de geïnteresseerden tot de verlaten goederen van wijlen Abraham de Vries en Barbera de Vries, aan Pieter Willem Huijser, wonende te Rossum, van twee hond bouwland, Smitshof genaamd, onder Rossum gelegen, voor tweeënveertig guldens jaarlijks. De verpachting is voor zes jaren.

Op 8 september 1820 verpacht de heer Jasper Ganderheijden, wonende te Rossum, in kwaliteit als rentmeester van de Beurs te Rossum, aan Lambertus de Laat, wonende te Rossum, cum suis, van veertien percelen bouwland te Rossum. Zamen voor de somma van acht honderd zeven en vijftig guldens jaarlijks. De verpachting geldt voor zes jaren.

Op 10 september 1821 verkoopt de heer Jasper Ganderheijden, wonende te Rossum, in kwaliteit als rentmeester van de Beurs aldaar, aan Jan Antonie Wolff, wonende te Rossum, cum suis, van de halftiend der haver in twee percelen land onder Rossum staande, zamen voor achtenzeventig guldens.

Op 10 september 1821 verkoopt de heer Jasper Ganderheijden, wonende te Rossum, in kwaliteit als rentmeester van den hoogwelgeboren heer Otto baron van Randwijk, Heer van Rossum en Heesselt, wonende te Nijmegen, aan Andries Vissers, wonende te Rossum, van de tiend van het gewasch van zomerzaad onder Rossum en Hurwenen, zamen voor negenzeventig guldens.

In de lijst van pachters komen veel 'bekende' Rossummers voor, zoals Otto baron van Randwijk. Ook zijn er namen bij die ook nu nog goed bekend zijn in het dorp, waarvan dus nog nakomelingen in het dorp wonen. Bijvoorbeeld Beenen en De Vries. Interessant is Jan Anthonie Wolff, met een

achternaam die weliswaar in Rossum niet meer voorkomt, maar destijds een bekende notabele was. Hij was zwager van Philip Willem van Hoften. Die niet alleen koster in de hervormde kerk was, maar ook de eerste in de rij van onderwijzers van de familie Van Hoften, waarvan in de 19e eeuw drie generaties het onderwijs in Rossum dienden.